

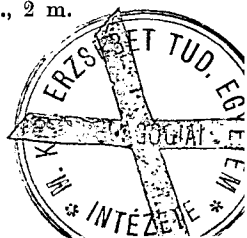
szetű s a népoktatás régi állapotából fakad. Egyedül Svájce az, mely a népoktatás értékét elég korán fölismerte. Pestalozzi a népiskolát tette szociális reformterveinek középpontjává s azért a «falufelvezés»-vel, Pestalozzinak első falusi történetével a *Lienhard und Gertrud*-dal vonul be a néptanító az irodalomba. Azóta is a falusi történetek és a népies színmű a néptanító birodalmai a német szépirodalomban (Auerbach, Zschokke, Gotthelf Jeremiás, Immermann, Keller Gottfried, Rosegger Péter, Anzengruber.) Mindezek után bizonyos kesernyés humorral tárgyalja a szerző azt, hogy egy műfaja van azonban a szépirodalomnak, mely, sajnos, nem feledkezett meg a néptanítóról s ez a *satira*. Különösen azt fájlalja s durvaságnak bélyegzi, hogy a szatirikus felfogás gyakran a megöregedett néptanító szegénységét teszi gúny tárgyává; ebből bizonyára azt érzi ki a szerző, hogy a gúny tisztán a kultúra e hőségének lekicsinyléséből ered. E tekintetben csakugyan osztozkodhatunk Ricek megbotránkozásában, mert ez a lekicsinyülő szellem a mi közfelfogásunkban sem ismeretlen, nemcsak a tanúgytól távolabb álló körökben, hanem a magasabb iskolaügy munkásaiban is. Ez valóban fájdalmas és kárhuzatos szociális jelenség. Szerzőnk, mintegy vigasztalódásul, nem hagyja említetlenül e tekintetben Jean Paulnak az öreg néptanító szegénységéről szóló kiengesztelően méltányos és vonzó rajzait.

Riceknek általános fejtegetéseit gyűjtött anyagának földolgozása követi, még pedig nem szaggatott, különálló tartalmi ismertetésekben, hanem bizonyos előre megállapított szempontok szerinti, igen folyékony és jó előadású s a szerzőnek jellemző megjegyzéseitől keresztülszótt összefoglalásokban, melyek a könyvet, mint gyűjteményt, nem engedik unalmassá válni. Az egész összefoglalásban éppen annak a fejlődésmenetnek kimutatása az uralkodó gondolat: miként hódít teret a népoktatás szociális jelentőségének fölismerésével párhuzamban a néptanító művészi jellemrajza is.

A könyv eléggé érdekes olvasmány nemcsak az irodalom, hanem a pedagógia történetével foglalkozóra nézve is. Olvasván e könyvet, fölmerül bennünk a kérdés, vajjon telnék-e ennek még csak parányi része is a magyar irodalomból? S e kérdéssel szemben nem vigasztalhat még az sem, hogy a néptanító alakját a magyar szépirodalomban oly klasszikus mű rajzolja, mint Gárdonyinak «Az én falum» c. könyve.

Gyulai Ágost.

Bericht über den IX. Verbandstag der Hilfsschulen Deutschlands zu Bonn am 24., 25. und 26. März 1913. Erstattet von Dr. Wehrhahn und A. Henze. Halle a. S., 1913. C. Marhold, 247 l., 2 m.

A németországi kisegítő-iskolák tanítóinak IX. értekezetén 775-en vettek részt. E körülmény mutatja, hogy a németek a gyöngetehtetségű iskolás gyermekek nevelése, oktatása és támogatása terén is alapos munkát végeznek s az ügy iránt az emberbarátok érdeklődését széles körben felkeltették.* A tárgysorozaton a szak- és szociális kérdések gazdag gyűjteményét találjuk. Ezek közül általánosabb érdekű *Staller* (Dortmund) előadása «a gyöngetehtetségűek iskoláiban használatos olvasókönyvekről. Az értekezet 1901-ben is foglalkozott már e kérdéssel, de akkor még az volt a többség meggyőződése, hogy a kisegítő-iskolát nem kell külön taneszközök által elválasztani az elemi iskolától s kellő kiválasztással az el. isk. olvasókönyvekben is találhatunk megfelelő anyagot. De azóta a tapasztalat bebizonyította, hogy külön olvasó- és tankönyv nagyon is szükséges. Az el. isk. olvasókönyveket épelméjű, rendes felfogó- és emlékezőképességű gyermekek számára írták; a kisegítő-iskolákba azonban szellemileg fogyatékos gyermekek járnak, akiknek tehát értelmi képessége, jellemé, kedélye stb. abnormális. Még ma is sok kisegítő-iskolában használják ugyan az el. isk. alsó- és középsőosztályai számára írt olvasókönyveket, de mindenütt hangoztatják, hogy ezek sem megfelelő anyagot, sem egységes képzést nem nyújtanak; az olvasmányokat a tanítandó anyaggal kapcsolatba hozni nem lehet, mert a kisegítő-iskolák felsőbb osztályaiban olyasmit is tanítanak, ami az alsó- vagy középsőfokú el. isk. olvasókönyvekben nincs meg. Az el. isk. olvasókönyv a felsőfokon nyelvezet és tartalom tekintetében nehéz, azzal a gyöngetehtetségűekre hatni nem lehet. Nem értik meg, nem olvassák, az olvasási kedv fokozására tehát nem alkalmas. A kisegítő-iskolában külön olvasókönyvek kellene, amelyekben a gyöngetehtetségű gyermekek sajátos egyéniségével számolni lehet. Az első kisegítő-iskolai olvasókönyvet a leipzig-i kisegítő-iskola tantestülete szerkesztette 1900-ban; 1908-ban és 1910-ben jelentek meg a Fuchs, 1912-ben a Murtfeld-Seebaum, majd a Schulze-féle kisegítő-iskolai olvasókönyvek. Ezek már nagy haladást jelentenek; a szerzők számolnak a gyöngetehtetségűek korlátolt felfogó képességével és munkaerejével; kifejezéseiket azok lassú beszédbeli fejlődésének figyelembevételével válogatták meg; az alsófokon többnyire jól eltalálják és alkalmazzák a megfelelő gyermekies nyelvezetet; sok eredeti s a gyermek életköréből vett olvasmányt közölnek. Itt-ott ugyan hosszú s azért nehezen érthető olvasmányokkal is találkozunk bennök; de ezeken és egyéb kívánni valókon az újabb kiadásokban lehet majd segíteni. Tulságo-

* Az értekezetlen az európai művelt államok közül úgyszólván valamennyinek volt képviselője, hazánknak is.

san sok bennük a vers is, holott inkább csak olyanokat kellene felvenni, amelyek eléneklésre is alkalmasak. Egyikben külön vannak a reáliák; másik szerző, kiváló gyakorlati érzékkel, különféle kézírásban is közöl olvasmányokat. Kár, hogy a könyvekben általában gyér az illusztráció, pedig a kisegítő-iskolásoknak sok kép kell; az érdeklőket, fokozza olvasókedvüket, élénkíti a tanítást, fölöslegessé tesz sok magyarázatot és az emlékezőképességnek is jó támasz. Az olvasókönyvet szorosabb kapcsolatba kell hozni a reális tárgyakkal. A beszéd- és értelemgyakorlat, a szülőföld ismertetése, a Fröbel-munkák, a kézimunka és közügyesítő oktatás, a háztartástan, a gazdaságtan, a torna, az ének és a többi tantárgy legyen szoros kapcsolatban egymással s az olvasmányok anyagát ezekből válogassák ki. Magától értődik, hogy mindez csak olyan tanterv alapján lehetséges, amely lélektani fejlődési alapon épült fel s a szülőföld megismertetését tekinti anyagának, végső céljának. A tantervkérdést tehát még az olvasókönyv kérdése előtt meg kell oldani. A kisegítő-iskolák tanterve ma, kisebb-nagyobb rövidítéstől eltekintve, megegyezik az elemi iskolák tantervével; sok helyütt még az anyagot is megtartották, jóllehet annak a kisegítő-iskolában gyakorlati értéke nincs, mert a gyöngetehetségűek képzeteit annak segítségével gyarapítani nem lehet. A gyöngetehetségűnek csak olyan képzetek valók, amelyek a szülőföld konkrét tárgyaiból erednek, feltéve, hogy a szülőföld elegendő képzőanyagot nyújt. A tantervbe csak olyan anyagot kell felvenni, amely a szülőföld tárgyain (eseményein) szemléltethető és a gyöngetehetségű gyermek apperceptíváló képességének megfelel. Ha a tanterv kérdését elméletben és gyakorlatban megoldottuk, akkor a gyöngetehetségű gyermeknek igazi szülőföldismertetésén alapuló nevelést adhatunk, melynek minden leckéje élő szemléltetéssel kapcsolható össze. Ilyen tantervre kell az olvasókönyvet is felépíteni s az olvasmányoknak az egész tanítás keretébe bé kell illeszkedniök. Ezzel az eljárással könnyű lesz az olvasmány tartalmát feldolgozni és az olvasás begyakorlására is elég idő marad. Ebből következik azonban, hogy az egymástól távollevő vidékek eltérő viszonyai egyöntetű kisegítő-iskolai olvasókönyv szerkesztését lehetetlenné teszik Németországban. De olyan vidékek, amelyek gazdasági, ipari és történelmi tekintetben hasonlóak, vállalkozhatnának egységes tanterv és olvasókönyvek szerkesztésére. Az olvasókönyvek monopolizálása a továbbfejlődésnek akadálya lenne s a munkakedvet is megbénítaná. A kisegítő-iskolai olvasókönyvnek a nevelésoktatás szempontjából sokkal nagyobb a jelentősége, mint az el. isk. olvasókönyvéké. Igen sokszor az a gyermek egyetlen könyve. Azért fontos, hogy a tanítás és az olvasókönyv egymást kölcsönösen kiegészítse.

Az értekezleten előadást tartott még *A. Henze* (Frankfurt) a kisegítő-iskolából elbocsájtott gyermekek gyámolításáról; *Schenk* (Breslau) azoknak a sorsáról, akik a kisegítő-iskolában kellő előmenetelt tanusítani nem tudnak; *Middeldorf* (Dortmund) a szülőföldismertetésről, mint a kisegítő-iskolai oktatás legfőbb elvéről; *dr. Schulze* (Bonn) azokról a gyermekkori megbetegedésekről, amelyek gyöngelméjűséget idéznek elő; *dr. Lückcrath* (Bonn) a szerzett gyöngelméjűség eseteiről elmekórtani szempontokból. *Soennecken* (Bonn) azt a sajátosan német kérdést tárgyalta, hogy a latin, vagy a gót betűket tanítsák-e a kisegítő-iskolában? *Wintermann* (Bremen) a kisegítő iskolából kilépett gyermekek életpályáit és keresetképességét tette tanulmányozás tárgyává. Szerinte a kilépettek 70%-a teljesen, 20%-a részben keresetképes, 10% keresetképtelen. Ez a kisegítő-iskolai oktatás mérlegének mai eredménye és bizonyosság ez iskolák áldásos működéséről. Az értekezlettel kapcsolatosan az egész tanmenetet bemutató *kiállítást* is rendeztek a kisegítő-iskolai kézi-munka-oktatás, különösen pedig a szülőföldismertetés keretében készült tárgyakból; kiállították taneszközeiket és idevágó irodalmi termékeiket is. A kiállításon hazánkból a szföv. kisegítő-iskola vett részt és szép sikert ért el.

Éltes Mátyás.

Szelényi Ödön: Genersich János (1761—1823). Egy szepesi pedagógus I. Ferenc korából. Kny. a «Közlemények Szepesvármegye múltjából». 1914. évf.-ből. Lőcse, 1914, n° 71 l.

A késmárki ev. iskola kiváló tanárának életét tárja elénk a szerző ebben a füzetben, amelynek kiegészítéseként a *M. P.* idei 305—330. lapjain Genersich pedagógiai dolgozatait ismertette. Eredeti források; G. levelei, szolgáltatják a legtöbb adatot, egykorú irodalmi művek a többit. Látszik, hogy Szelényi lelkiismeretesen igyekszik összehordani mindazt, amit tárgyaról fellelhetett. Sok érdekes adat enged bepillantást a XVIII. sz. végének s a XIX. sz. elejének iskolai életébe, a házi nevelésbe, az iskolafelügyelők és tanárok viszonyába s ezért e füzet hasznos adalék. Általában öröndetes és követésre méltó a szerzőnek az a törekvése, hogy a hazai evangélikus pedagógusokat sorra bemutassa. Így a magyar nevelői gondolkodás fejlődéséből nevezetes részletet ismerünk majd meg. Fontos, hogy ezek a dolgozatok minél többet nyujtsanak az illetők lelkéből is. Itt pl. megtudunk G.-ről elég sokat, de a szerző mégis inkább csak sejteti, hogy forrásaiban milyen tanulságos részletek vannak; maga bizonyára tisztán látja G. lelki életét, működésének fontos mozzanatait, az olvasó azonban ezek ismeretének nem ritkán híjával marad. Nyilván «a